

Xamidullo MAXKAMOV,
Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti
E-mail: qdpimahkamov1989@gmail.com

Qo'qon DPI PhD., G.A.Rasulova taqrizi asosida

O'QUV AMALIYOTI DASTURINI MAZMUNI, MAQSAD VA BELGILANGAN VAZIFALAR UZVIYLIGI

Аннотация

Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarni o'quv amaliyotini tashkil etish dasturini mazmuni, maqsad va vazifalarni o'zaro uzviyligini metodik jihatdan izohlab berilgan. Bizga ma'lumki, o'quv amaliyot bakalavr yo'nalishdagi talabalarning oliy o'quv yurtida olib boriladigan ta'lim-tarbiya jarayonining izchil davomi sanalib, bakalavr yo'nalishi bo'yicha olingan nazariy bilimlarni mustahkamlash va mazkur bilim, ko'nikma, malakalarni bevosita ta'lim-tarbiya jarayoniga qo'llash imkoniyatini beradi.

Kalit so'zlar: O'quv amaliyoti dasturi, mazmuni, maqsad, vazifalar, pedagogik faoliyat, innovatsion yondashuv, amaliyot kundaligi, talaba portfoliosi.

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЫ, ЦЕЛИ И НЕПРЕРЫВНОСТЬ ДОСТИЖЕНИЯ ЦЕЛЕЙ

Аннотация

В данной статье методически разъясняются содержание, цели и задачи программы организации учебной практики будущих учителей. Как известно, образовательная практика рассматривается как последовательное продолжение образовательного процесса студентов бакалавриата в высшем учебном заведении, она дает возможность закрепить теоретические знания, полученные в бакалавриате, и применить эти знания, умения и навыки. квалификации непосредственно в образовательный процесс.

Ключевые слова: Программа образовательной практики, содержание, цель, задачи, педагогическая деятельность, инновационный подход, дневник практики, студенческое портфолио.

CONTENT, GOALS AND INTERCONNECTION OF THE TEACHING PRACTICE PROGRAM

Annotation

This article provides a methodological explanation of the content, goals and interconnection of tasks of the program for organizing the teaching practice of future teachers. As we know, teaching practice is a consistent continuation of the educational process of undergraduate students in a higher educational institution, providing an opportunity to consolidate the theoretical knowledge obtained in the undergraduate program and apply this knowledge, skills, and qualifications directly to the educational process.

Key words: Teaching practice program, content, goals, tasks, pedagogical activity, innovative approach, practice diary, student portfolio.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 21- iyundagi "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ – 289- Qarorining 2-bandida pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari kunduzgi ta'lim shaklida tahsil olayotgan 2 - 4-bosqich talabalari uchun haftalik o'quv mashg'ulotlari «4+2» tartibida, shu jumladan, darslarning 4 kuni oliy ta'lim muassasasida, 2 kuni maktabgacha va umumiy o'rta ta'lim muassasalarida amaliyot o'tash tartibida olib borilishini ta'minlash vazifasi belgilab berilgan [5].

Qaror ijrosini ta'minlash maqsadida talabalari uchun haftalik o'quv mashg'ulotlari «4+2» tartibida, shu jumladan, darslarning 4 kuni oliy ta'lim muassasasida, 2 kuni umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'quv amaliyot olib borilmoqda. O'quv amaliyotini samarali olib borish maqsadida mas'ul mutaxassislar birlashtirish va belgilangan ta'lim muassasalari bilan hamkorlik shartnomasini tuziladi.

"4+2" o'quv maktabidagi o'quv jarayonining nazariy va amaliy jihatlarini uyg'unlashtirishga qaratilayotgan o'qish rejasi yoki ta'lim shaklidir. O'quv jarayonini ta'lim jarayonidagi amaliy bilimlarni nazariy asoslar bilan uyg'unlashtirishni o'rganadi. Talabalarining bilimi, malakasini oshirish, ularni to'g'ridan-to'g'ri ishlashga tayyorlashda kerakli o'rin tutadi va ta'lim jarayonida amaliy jihatlariga yetarlicha ko'nikma hosil qilishni talab qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashning muhim bosqichlaridan biri o'quv amaliyot sanaladi. Pedagogika Oliy ta'lim muassasasi auditoriyasida egallangan nazariy bilimlar, malaka va ko'nikmalar umum ta'lim maktablarida amaliyot davomida sinovdan o'tadi, rivojlantiriladi. Pedagogik amaliyot talabalarni umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quv tarbiyaviy ishlarga kasbiy pedagogik

va psixologik tayyorlash, ijodiy fikrlash, kasbiy mahorat va qobiliyatlarni rivojlantirish kabi vazifalarni o'z ichiga qamrab oladi. Mazkur vazifalarni metodik jihatdan o'rganish va uslubiy tavsiya hamda ko'rsatmalar yaratish maqsadida o'quv amaliyoti jarayonida talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash metodikasini takomillashtirish yuzasidan ilmiy tadqiqot ishlari olib borishni maqsad qilib olindi. Tadqiqot ishi rivojida mazkur tadqiqot yuzasidan olib borilgan izlanishlar va ularning natijalari, darslik, o'quv qo'llanma va ilmiy nashr tahlil qilib borildi. Talabalar o'quv amaliyotini tashkil etish metodikasi yuzasida horijiy olimlar Abdullina, Y.K.Vasilyeva, E.A.Grishina, X.N.Ganobolina, K.A.Slastenina, L.F. Spirinalarning tadqiqot ishlari, o'qituvchi shaxsini shakllantirish nazariyasi E.P. Belozertsev, F.N. Gonobolin, N.V.Kuzmina, L.I. Ruvinskiy, V.A.Slastenin, A.N.Chalov va boshqalar bo'yicha fundamental tadqiqotlarga tayangan. E.Yuzlikaeva, J.G'ulomov, X. Ruzimetova, M.Usmonboeva, S.Djumaevlarning ta'kidlashicha o'quv amaliyotining maqsadi talabalar tomonidan o'zlashtirilgan pedagogik, psixologik, ixtisoslik bilimlarini mustahkamlash, amaliy pedagogik faoliyat tajribalarining o'zlashtirilishini ta'minlash, kasbiy ko'nikma va malakalarni rivojlantirish, ularni kasbiy faoliyatga yo'naltirishdan iborat [1]. A.K. Raximov va B.B. Abdraimovalar tomonidan "Pedagogik amaliyotni o'tkazish metodikasi" o'quv qo'llanmasida pedagogik amaliyotning boshlanishida talabalar o'tkazilishi belgilangan amaliyotning maqsadi, tarkibi, uslublari, shakllari va uni o'tkazish vositalari bilan ishlash yo'llari bayon qilingan. Ularning fikricha, pedagogik amaliyot – bu talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlashda umumiy o'rta ta'lim maktab sharoitida olib boriluvchi o'quv mashg'ulotlari hisoblanadi. Uning asosiy vazifalari etib quyidagilarni kiritib o'tilgan: 1. Talabalarda o'quv materialini

bayon qilishda, o'quvchilarda bilish faoliyatini tashkil qilish, o'quvchilarning obyektlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirish, maruza, laboratoriya va amaliy mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish va ularni tashkil qilishda fan o'qituvchisiga xos bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish; 2. Talabalarda mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish davomida ma'naviy tarbiya vazifalarini belgilash va ularni amalga oshirishni o'rgatish; 3. O'quv va tarbiyaviy ishlarda pedagogik tajribani tahlil qilishni o'rgatish – qotib qolgan (dogmatik) aqidalar asosida emas, balki ijodiy yondoshuv tavsifida bo'lishi talab qilinadi [2].

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada pedagogika oliy ta'lim muassasalarida talabalarni o'quv amaliyoti jarayonida pedagogik faoliyatga tayyorlash yollari muhokama qilinadi. Uning asosiy tarkibiy omillari va qismlari tavsiflanadi. O'zbekistonda pedagogika oliy ta'lim muassasalarida o'quv amaliyotlarni tashkil etish va kutilayotgan natijalari tahlili qilindi. Tahlil natijalari pedagogik kvalimetriyaga asoslanib baholanishi va metodik tavsiyalar berish bo'yicha yondashuvlar o'rganildi. Tahlil va natijalar (Analysis and results). O'quv amaliyotning asosiy maqsadi talabalarni o'qituvchi va sinf rahbari vazifasini bajarishga tayyorlashdir. Aynan shu amaliyot jarayonida talabalar umumta'lim maktab o'quvchilarni tarbiyalashga, o'quv va tarbiyaviy jarayonlarni uzviy birlikda amalga oshirishga, bolalarni g'oyaviy-siyosiy, aqliy, ahloqiy, mehnat, jismoniy hamda estetik jihatdan tarbiyalashning birligini ta'minlashga erishadilar. O'quv amaliyot jarayonida talabalar yillik, mavzuli rejalari va uning dars ishlanmalari bilan tanishishlari zarur. So'ngra, o'quv va uslubiy qo'llanmalar, qo'shimcha adabiyotlar, dasturiy taminotlar bilan tanishishlari zarur. Bundan keyin o'qituvchi va metodist bilan birgalikda shaxsiy tematik rejasini tuzishi lozim; har bir mavzu bo'yicha dars tizimining umumiy didaktik maqsadini; darslar mavzusini; ularning tiplarini; umumiy o'qitish usullarini; jihozlash-lar; dasturiy taminotlarni; o'qituvchi va o'quvchi uchun asosiy malumot manbaini ko'rsatishi lozim. Bunday tematik rejalarni tuzish amaliyotchilar uchun ular faoliyatining istiqbolini ochib beradi, materiallarni darslarga taqsimlashni o'rgatadi, o'quv jarayonning bir maromda olib borilishiga yordam beradi, biror masalani o'rganish uchun behuda vaqt sarflamaslikni (boshqa masalaga ajratilgan vaqtga ziyon yetkazmasdan) ogohlantiradi [3]. Amaliyotning barcha turlarini tashkil etishda yuqori malakali pedagoglarni tayyorlash muhim vazifalardan biridir. O'quv jarayonida talabalar psixologik-pedagogik sikl fanlari majmuasini o'rganadilar, pedagogik va yuqori maxsus bilimlarni oladilar, pedagogik, arxiv-bibliografik, etnografik amaliyot jarayonida kasbiy faoliyatga tayyorlanadilar. Bu tizimda pedagogik amaliyot juda muhim o'rin tutadi. Talabalar o'quv jarayonini rejalashtirish, talabalar guruhi bilan mustaqil ishlash, auditoriya bilan muloqot qilish tajribasiga ega bo'ladilar. Amaliyot o'quv yili davomida tarqatilgan individual darslar shaklida amalga oshiriladi. O'quv amaliyotining maqsadi: talabani umumta'lim maktablaridagi bolalar uchun o'rta kasb-hunar va qo'shimcha ta'lim ta'lim muassasalarida mustaqil pedagogik ishlarga tayyorlash; tarixiy-

nazariy sikllardagi fanlarni o'qitishning turli usullarini o'zlashtirish. O'quv amaliyotining maqsadlari: - pedagog kadrlar tayyorlashning eng yaxshi ananalariga asoslanishi lozim bo'lgan zamonaviy pedagogikasi tamoyillarini amaliy o'zlashtirish; - turli pedagogik usullarni o'zlashtirish, mustaqil pedagogik ish ko'nikmalarini egallash; - bo'lajak bakalavrlarning ijodiy pedagogik qobiliyatlarini rivojlantirish, kelajakdagi o'qituvchilik faoliyatiga muhabbat va qiziqishni tarbiyalash; - o'quv jarayonini uslubiy jihatdan barkamol rejalashtirish tamoyillarini talabalar tomonidan o'zlashtirish, talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etish va umumiy madaniy saviyasini rivojlantirish.

Amaliyotchi-talaba o'quv amaliyotni o'tagandan so'ng qabul qiluvchi tashkilot rahbari ishtirokida amaliyoti bo'yicha hisobotini belgilangan muddatda himoya qiladi va o'rnatilgan tartibda baholanadi. O'quv amaliyotlar talabalarning pedagogik va tashkilotchilik qobiliyatlarini shakllanishi, hamda rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, ularni pedagogik kuzatuvchanlikni rivojlantiradi, faktik misollarda bolalarning yosh va individual xususiyatlarini o'rganishga, ularning qiziqishlari, qobiliyatlari, fikrlash xususiyatlari, bilim saviyasi va sifatini bilib olishga yordam beradi [4]. Talabalarga ta'lim-tarbiya ishlarini maqsadga yo'nalgan holda olib borishga imkon beradi. O'quv amaliyot ob'ektida o'quvchilar bilan muloqotda bo'lish, tajribali o'qituvchilar ish tajribalarini kuzatish talabalarda kasbiy pedagogik faoliyati uchun zarur bo'lgan e'tibor, odob va xushmuomalalik kabilar takomillashadi, o'qituvchi bilan o'quvchilar o'rtasida o'zaro kommunikativ muloqotni yo'lga qo'yish xislatlari shakllanadi. O'qitish amaliyotining maqsad va vazifalarini amalga oshirish vazifalar mazmunini ishlab chiqishga kompleks yondashuvni talab qiladi, ular shunday bo'lishi kerakki, ularni amalga oshirish talabalarining turli xil o'quv kurslaridagi bilimlarini birlashtirishni talab qiladi. Amaliyotda talabalar ishining asosiy usuli loyiha usuli hisoblanadi. Amaliyot natijalarini taqdim etishga alohida e'tibor qaratish lozim - ma'ruza rasmiy bo'lmasligi, balki ilmiy va ijodiy xarakterga ega bo'lishi kerak (loyihalar himoyasi, o'quv-uslubiy yoki ilmiy-amaliy konferensiyadagi ma'ruza, nashr va boshqalar). Shu bilan birga, turli fanlar bo'yicha o'qitish shunday tuzilishi kerakki, talabalarining amaliy tajribasi doimiy ravishda yangilanadi va turli nuqtai nazarlardan, turli o'quv fanlari nuqtai nazaridan tushuniladi.

Xulosa va takliflar. Bo'lajak o'qituvchilarni o'quv amaliyoti jarayonida pedagogik faoliyatga tayyorlash muammosining nazariy asoslari muammosi xorijiy hamda respublika pedagogikasida keng o'rganilgan tadqiq qilingan bo'lib, ular turlicha nazariyalar, kontsepsiyalar, yondashishlar, pozitsiyalar, yo'nalishlarga asoslangan holda tadqiq qilingan. Shuningdek, o'quv amaliyoti davomida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion yondashuvi, o'quvchilarni kreativ faoliyatini rivojlantirishga asos bo'luvchi ijodkorlik pozitsiyasiga amal etish ko'nikmalari tarkib toptirib borilishi maqsadga muvofiqdir.

ADABIYOTLAR

1. Yuzlikaeva E., J.G'ulomov, X. Ruzimetova, M.Usmonboeva, S.Djumaevlar. "Pedagogik amaliyot: tizim mohiyati va mexanizmi". – TDPU., -2016y, -165; -25.
2. Raximov A.K., B.B. Abduraimova. Pedagogik amaliyotni o'tkazish metodikasi [Matn]: o'quv qo'llanma / – Toshkent: «Malik Print CO», 2021. – 160 b.
3. A.Abdurashidov, Informatika fanidan pedagogik amaliyotni o'tkazish. Uslubiy ko'rsatmalar. – Samarqand: SamDU nashri, 2016. – 28 bet.
4. Qodirov A.. Biologiyadn pedagogik praktika o'tkazish. Toshkent «O'qituvchi» 1996y, -200; - 7b.
5. <https://tsuull.uz/uz/content/42-talim-shakli-nazariya-va-amaliyotning-uygunligi>